Blanca Croitor

DUBLAREA SINTACTICĂ ÎN LIMBA ROMÂNĂ DIN PERSPECTIVĂ TIPOLOGICĂ

Conceptul de dublare sintactică se referă la mai multe fenomene care au în comun exprimarea unui element sintactic de două sau mai multe ori într-o structură (fie sub aceeaşi formă, fie sub forme diferite). Se poate spune că fenomenele de dublare reprezintă o provocare pentru sintacticieni: conform principiului economiei sintactice, limbile naturale sunt economice şi eficiente, astfel încât un element sintactic nu ar trebui să apară de două ori. Din punct de vedere semantic, elementele de dublare nu adaugă conținut nou (dar pot avea efecte pragmatico-semantice). În unele structuri dublarea are un caracter sistematic, ținând de sistemul limbii, în altele, dublarea are cauze discursive, pragmatice.

În general, în lingvistica românească conceptul de dublare sintactică se foloseşte doar pentru dublarea obiectului direct şi a celui indirect printr-un clitic pronominal (***Îl*** *văd* ***pe Dan***, ***Îi*** *telefonez* ***vecinei***). Pe lângă aceste structuri, pe baza literaturii internaționale recente (Barbiers 2008), propunem lărgirea conceptului de dublare sintactică la mai multe fenomene:

– dublarea subiectului, sub diverse forme: nominal şi pronume personal (*Vine* ***ea mama***, ***Dan*** *vine* ***şi el*** *cu noi*), repetarea aceluiaşi element (***aia****-i cea mai tare băutură* ***aia*** – TDM, 112);

– dubla negație sau concordanța negativă (***N****-a venit* ***nimeni*** *la seminar*);

– dublarea elementului relativ, printr-un pronume personal (în registrul non-standard, colocvial: *Deci eu am o prietenă* ***care*** *mă înțeleg* ***cu ea*** *bine* – www.tpu.ro);

– repetarea determinantului definit (*săracu****l*** *omu****l*** *prost*);

– repetarea unor mărci gramaticale (mărci desinențiale, mărci analitice etc.), sub diverse forme (*iubit****e*** *prieten****e***).

Unele fenomene de dublare pot fi prezente în limba standard, altele se întâlnesc în limba vorbită sau, cu o frecvență mai mare, în unele (sub)dialecte. Pentru alte limbi, au fost descrise şi alte tipuri de dublare sintactică: dublarea complementi-zatorului, a verbului, a adverbului; unele dintre acestea se întâlnesc şi în română, după cum vom arăta mai jos.

DUBLAREA COMPLEMENTULUI PRIN CLITIC PRONOMINAL

Dublarea complementului direct în română este obligatorie în unele contexte şi opțională în altele, în funcție de anumiți factori sintactici, semantici sau pragmatici: topica, caracterul (in)animat, specificitatea şi proeminența discursivă. Contextele

LR, LXIV, nr. 1, p. 61–112, Bucureşti, 2016

BDD-A24875 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:08 UTC)

cu dublare (obligatorie, opțională) sau fără dublare, descrise în gramaticile normative şi descriptive (GALR, II: 401–403, GR: 136–139), sunt destul de complexe şi pot fi rezumate astfel:

– pentru complementul direct preverbal, caracterul (in)animat nu este relevant, decisivă fiind specificitatea nominalului complement; nominalul nu trebuie să fie marcat prepozițional (marcarea prin *pe* fiind asociată cu caracterul animat şi personal, inclusiv în context preverbal):

(1) a. *Aspiratorul l-am cumpărat ieri.*
b. *(Un) aspirator am cumpărat ieri.*

– pentru complementul direct preverbal, relevante sunt caracterul animat, marcarea prin prepoziția gramaticalizată *pe* (contextele cu dublare fiind un subgrup al contextelor cu marcare prepozițională), precum şi caracterul specific sau proeminent al nominalului dublat:

(2) *L-am chemat pe domnul doctor la noi.*

S-a arătat că dublarea unui complement direct preverbal marchează deplasarea complementului din poziția sa de bază (postverbală, într-o topică nemarcată stilistic sau discursiv, pragmatic) într-o poziție topicalizată, preverbală (v. Van Peteghem 2003–2004). Pentru dublarea complementului direct postverbal, s-au propus mai multe analize:

– cliticele pronominale de dublare au fost interpretate drept mărci ale acordului (v. Tigău 2011, printre alții), o ipoteză care nu ni se pare potrivită, deoarece: (a) dublarea clitică este opțională în unele contexte, obligatorie în altele sau nepermisă în alte contexte; în schimb, fenomenele de dublare nu sunt opționale sau contextuale şi nu depind de factori semantici (ci reflectă relațiile gramaticale, sintactice); de exemplu, acordul dintre subiect şi predicat nu depinde de tipul semantic de subiect; (b) toate celelalte relații de acord din română sunt marcate afixal, prin morfeme; mărcile dublării obiectului direct în română sunt clitice, nu morfeme;

– dublarea ar servi la distingerea complementului direct de subiect, în condițiile în care topica în limba română nu este foarte rigidă; în propozițiile principale, în funcție de conținutul mesajului, topica nemarcată (stilistic, pragmatic) este SVO (*Şoarecele aleargă pisica*), însă într-o topică marcată acelaşi enunț poate fi interpretat şi ca OVS (cu subiect postverbal şi obiect direct topicalizat, preverbal); de asemenea, ambele nominale pot fi postverbale (*Aleargă şoarecele pisica*). Prin prezența cliticelor de dublare, enunțul s-ar dezambiguiza (*Şoarecele îl aleargă pisica*). Această nevoie de dezambiguizare a mesajului a fost propusă pentru a explica gramaticalizarea cliticelor de dublare în româna veche (Onu 1959). Observăm însă că dacă nominalele subiect şi complement direct au aceleaşi trăsături de gen şi număr, cliticul de dublare nu dezambiguizează mesajul;

BDD-A24875 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:08 UTC)

– în altă analiză, cliticul şi nominalul formează un grup determinant extins (vezi Uriagereka, 1995, Bleam 1999, Van Peteghem 2003–2004, Cornilescu, Dobrovie-Sorin 2008). Cliticul se deplasează spre verb pornind din grupul determinant extins. Un argument în favoarea acestei ipoteze este similaritatea formală dintre clitic şi determinant în limbile romanice, explicabilă prin originea lor comună (pronumele demonstrativ latinesc *illum, illa*); această analiză explică şi faptul că nominalul OD din structurile cu dublare este +specific; trăsătura de specificitate se asociază adesea cu articolul definit, fără ca între ele să existe o suprapunere exactă (un nominal articulat indefinit poate fi + specific în context).

Considerăm că dublarea clitică a obiectului direct este motivată semantico-pragmatic. Reamintim că un nominal direct postverbal dublat este deja marcat prin prepoziția gramaticalizată *pe*, al cărui rol de distingere a pozițiilor sintactice este mai clar. Contextele în care dublarea clitică e opțională ne pot ajuta să identificăm sursele variației (v. Croitor 2016a):

(3) a. *Dan a chemat medicul.*
b. *Dan a chemat pe medic.*
c. *Dan **l**-a chemat pe medic.*

În prima propoziție, e vorba de un medic oarecare, nu se ştie exact cine; în a doua propoziție, e vorba de un doctor anume, care nu a fost neapărat menționat în contextul anterior; în a treia propoziție, cu dublare clitică, e vorba de un medic anume care probabil a mai fost menționat anterior în discurs.

Prin urmare, cliticul are o valoare anaforică, de a lega referențial nominalul dublat de altă sintagmă nominală din discursul anterior. Acelaşi tip de valoare anaforică se întâlneşte în contextele cu numerale şi indefinite, pentru care dublarea clitică este opțională (conform normelor gramaticale). În enunțurile de la începutul unui mesaj (engl. *out of the blue*), nu se foloseşte cliticul de dublare, însă în enunțurile care nu sunt la începutul mesajului, în contexte anaforice, prezența cliticului are o valoare discursivă anaforică:

(4) a. *Şeful a chemat (pe) trei şi le-a spus să care mobila.*
b. *În cameră erau mai mulți bărbați. Şeful i-a chemat pe trei şi le-a spus să care mobila.*
(5) a. *Succesul e 1% inspirație şi 99% transpirație. Întreabă pe oricare şi va spune la fel.*
b. *Succesul e 1% inspirație şi 99% transpirație, după cum ştiu aceşti manageri de top. Întreabă-l pe oricare şi va spune la fel.*
(6) a. *Acest dosar e top secret. Ați văzut pe vreunul să vorbească despre el?*
b. *Acest dosar e top secret. În el sunt implicați mai mulți politicieni. L-ați văzut pe vreunul să vorbească despre el?*

BDD-A24875 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:08 UTC)

În legătură cu dublarea complementului indirect, considerăm că sunt suficiente argumente pentru a nu considera nici dublarea clitică un tip de acord (v. şi Van Peteghem 2003–2004), ci un fenomen distinct, guvernat de anumite interpretări semantice şi de contextul pragmatic. Unul dintre argumente ar fi acela că în română acordul nu este facultativ şi are o motivaţie sintactică, nu de tip semantico-pragmatic. În schimb, în limba română dublarea are uneori un caracter facultativ (alteori este obligatorie, potrivit GALR) şi se asociază cu anumite interpretări semantico-pragmatice ale nominalului dublat.

Din punct de vedere comparativ, dublarea complementului (direct sau indirect) se întâlneşte în alte limbi din aria lingvistică balcanică (Kallulli & Tasmowski 2008), în spaniolă (Anagnostopoulou 2006, Kallulli & Tasmowski 2008), precum şi în limbi foarte îndepărate ca arie lingvistică de română, ca limbile semitice (Anagnostopoulou 2006) sau unele limbi africane ca degema, vorbită în Nigeria (Kari 2003). În unele limbi nominalul dublat este marcat prepoziţional (română, spaniolă), în altele nu (albaneză, greacă, degema). Sunt limbi în care specificitatea şi topicalitatea sunt asociate cu dublarea (română, limbile slave cu dublare, ca bulgara, macedoneana), altele în care şi un nominal non-specific sau netopicalizat poate fi dublat (degema).

DUBLAREA SUBIECTULUI

În limba română sunt mai multe tipuri de contexte cu dublarea subiectului. În registrul standard, cele mai productive tipare sunt:

– verb + pronume personal + substantiv, de obicei fără pauză între pronume şi substantiv (*Vine ea(,) mama.*);

– pronume personal + substantiv + verb, de obicei fără pauză între pronume şi substantiv (*Noi românii ne-am obişnuit să...*).

În registrul non-standard, se pot identifica diverse tipuri de structuri care pot fi grupate ca fenomene de dublă exprimare a subiectului (v. şi Croitor 2016b):

– pronumele personal şi nominalul sunt adiacente; pronumele poate preceda sau urma nominalul:

(7) a. *că* ***el Petrăchie****-mi spunea* (TDD, 171)[1]

b. *vinea nisipu din partea aia dinspre Sfiştofca din colo erau nisipi mari, vine nisipu încoace. Şi...* ***a noşti ei*** *nu ştieau că...* (TDD, 183)

– pronume personal şi nominalul nu sunt adiacente; pronumele personal precedă verbul, iar nominalul este un fel de adjunct explicativ la finalul propoziţiei:

[1] Citatele din textele dialectale sunt transcrise adaptat, parţial literarizat.

BDD-A24875 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:08 UTC)

(8) ***Ea*** *n-a mai stat dă vorbă* ***fata****. S-a pus pă fugă* (TDM, 131)

– nominalul subiect precedă verbul şi este dublat de un pronume personal postverbal:

(9) *şî* ***moşu****-ăla bătrânu să tragă* ***el*** *cu puşca* (TDM, 152)

– pronumele relativ subiect este dublat de un pronume personal:

(10) *li tăiem toată floarea [!]* ***cari****-i înfloriţ* ***ei*** (TDD, 188)

– propoziția relativă poate fi dublată de termen anaforic cu valoare rezumativă:

(11) *iar* ***care-****s mai siginaşi,* ***aia*** *tocma la anu ălălalt face* (TDD, 192–193)

– dubla exprimare a aceluiaşi termen:

(12) ***noi*** *le ştergeam* ***noi*** *şi le puneam acolo grămadă* (TDD, 205)
şi-i dă şi muierii o votcă, ***aia****-i cea mai tare băutură* ***aia*** (TDM, 112)

În literatura de specialitate, se face distincție între dublarea subiectului (nominal) printr-un element pronominal clitic şi dublarea printr-un nominal sau un pronume (demonstrativ etc.), deci un element negramaticalizat, non-funcțional (vezi distincția *clitic doubling* vs. *topic doubling* de la van Craenenbroeck şi van Koppen 2008).

Dublarea subiectului se mai întâlneşte în unele dialecte italieneşti sau retoromane (*Maria e rive* „Maria soseşte” în friulană, v. D'Alessandro et al. 2010) sau în franceza colocvială (*Mes parents ils se sont séparés quand j'avais trois ou quatre ans*, „Părinții mei s-au despărțit când aveam trei sau patru ani”, cf. Zahler 2014), în unele dialecte germanice şi în finlandeza colocvială (Barbiers 2008).

DUBLA NEGAȚIE

Dublare negație s-a gramaticalizat relativ târziu, în româna veche nefiind încă o normă a limbii. La acelaşi autor, în acelaşi text, se întâlnesc structuri cu sau fără concordanță negativă (dublă negație):

(13) a. *Acest bolnav treizeci şi opt de aii se-au chinuit, nimea n-au putut folosi lui* (Coresi, *Tâlcul evangheliilor*)

b. *Şi atunce vineră ucenicii lui şi se mirară că cu muiarea grăiia. Nimea amu zice „ce cauți” sau „ce grăieşti cu nusa?”* (Coresi, *Tâlcul evangheliilor*)

În limba contemporană, unde dubla negație este o regulă gramaticală, există un contrast semantic între enunțurile cu dublare şi cele fără (set închis vs. set deschis de indivizi):

(14) *Nu a venit nimeni să te ajute?* vs.
Nu a venit cineva să te ajute?

BDD-A24875 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:08 UTC)

Dubla negație este un fenomen întâlnit în multe limbi, printre care franceza, afrikaans, unele dialecte italieneşti (Barbiers 2008).

DUBLAREA ELEMENTULUI RELATIV, PRINTR-UN PRONUME PERSONAL

În limba română standard, pronumele relativ leagă o propoziție subordonată de una regentă şi ocupă şi o poziție sintactică în propoziția subordonată, de argument (subiect, complement direct etc.) sau de adjunct. Prin urmare, pronumele relativ cumulează două roluri sintactice. În registrul non-standard, la nivel dialectal şi la nivel colocvial, pronumele relativ are doar rolul de conector interpropozițional, iar rolul sintactic din structura propoziției relative este îndeplinit de un pronume personal coindexat cu relativul:

(15) *am pierdut suvelnița* ***care*** *țeseam* ***cu ea*** (TDM, 144; v. Croitor 2016b)
băiat-ăst-al mieu ***care*** *stau* ***cu el*** *în casă venisă după la Piteşti* (TDM, 144)

Dublarea relativului se mai întâlneşte în italiana nordică, în germana din Elveția şi în unele varietăți non-standard (regionale sau colocviale) ale olandezei (Barbiers 2008).

DUBLAREA DETERMINANTULUI

Dublarea determinantului în grupul nominal cuprinde două tipuri de structuri: (i) repetarea articolului definit la mai multe elemente din grupul nominal şi (ii) includerea unor determinanți diferiți.

(i) repetarea articolului definit

În româna contemporană standard, articolul definit enclitic se repetă în câteva contexte:

– grupul determinant conține două adjective coordonate antepuse substantivului: *scump**ul** şi drag**ul** nostru băiat, bun**a** şi veche**a** mea prietenă* etc.;

– anumite structuri idiomatice de tip afectiv, cu adjective ca *sărac, biet: Vai, sărac**ul** om**ul** prost, / Bun odor la cas-a fost!* (I. Creangă, *Soacra cu trei nurori*); *Ce vreți de la biet**ul** om**ul** ăla?* (www.adevarul.ro); *în vreme ce totul vine pe roți către biet**ul** românaş**ul** nostru la prețul de 70 de cenți litrul de benzină* (www.gardianul.ro).

În româna veche, articolul definit se repeta în grupul nominal şi în alte contexte decât cele de mai sus (v. Repina 1971, Gruiță 1981, Croitor 2008): *Cucearnicul fratele nostru* (Inochentie Micu-Klein, *Arhieraticon*), *luminatul craiul*

BDD-A24875 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:08 UTC)

leşescu („Documente şi însemnări româneşti”), *adormirea preasfintei născătoarei de Dumnezeu* (Antim Ivireanul, *Didahii,*), *Iară sfintei Fecioarei s-au dat cuvântul* (Antim Ivireanul, *Didahii*), *fecioariia sfintei Fecioarei aceştiia* (Antim Ivireanul, *Didahii*), *la adormirea preafintei stăpânei noastre născătoare de Dumnezeu şi pururea fecioarei Maria* (Antim Ivireanul, *Didahii*), *faptele doamnei salei* (Miron Costin, *Letopiseţul Ţării Moldovei*), *moaştiile a sfintei prepodobnei Paraschevei* (Miron Costin, *Letopiseţul Ţării Moldovei*) etc. (v. şi Croitor 2008). O cercetare a textelor arată că repetarea articolului definit nu urma un *tipar* în româna veche (Croitor 2008): se întâlnea atât la adjective antepuse (mai frecvent), cât şi la cele postpuse substantivului; repetarea articolului nu este asociată cu anumite clase semantice de adjective; se poate întâlni şi la alte elemente cu trăsături de gen şi număr (demonstrative, numerale, posesive); repetarea articolului era frecventă în structurile cu apoziție (acordul în caz al apoziției fiind un fenomen frecvent şi în secolul al XIX-lea); repetarea articolului definit era mai frecventă la cazurile oblice (genitiv, dativ); nu era un fenomen stabil, constant; putem găsi anumite preferințe pentru repetare în unele texte, dar nu se pot face generalizări pentru o anumită perioadă. Repetarea articolului ar putea fi considerată un fenomen de acord sau o simplă copiere/repetare a articolului ca marcă a cazului (v. şi Gruiță 1981). Un acord în determinare (articulare) este destul de puțin obişnuit, categoriile implicate de obicei în acordul din grupul nominal fiind genul (trăsătură inerentă a numelui, a cărei valoare este copiată prin acord de adjectiv), numărul (o trăsătură noninerentă, a cărei valoare este reluată prin acord atât la adjectiv, cât şi la verbul predicat) şi cazul (a cărui valoare este marcată şi la adjectiv prin acord, ca un mijloc de marcare a coeziunii sintactice). Dispariția fenomenului de repetare a articolului ar putea fi pusă în legătură cu diverşi factori: tendința de reorganizare a grupului nominal, pierderea acordului în caz al adjectivului (*pentru întremătura bisericei sfântă; seminției bărbătească*, în *Palia de la Orăştie*) – v. Vasiliu 1965, pentru exemple din sec. al XVI-lea şi al XVIII-lea, o tendință spre marcarea analitică. În latină, informația gramaticală de gen, număr şi caz era marcată la fiecare element cu trăsături *phi* (flexibil) din grupul nominal. În limbile romanice, grupul nominal s-a reorganizat; în română, informația gramaticală de caz şi de determinare este marcată la începutul grupului nominal. Apariția fenomenului de dublare / repetare a articolului în româna veche ar putea fi pusă în legătură cu modelul latinesc de marcare a cazului la fiecare element flexibil (iar la cazurile oblice, marcarea cazului este legată de prezența articolului, care poartă marca de caz). Dispariția dublării articolului se datorează trecerii la alt model de reorganizare a grupului nominal: marcarea cazului la primul element (v. şi Repina 1971, Croitor 2008). Faptul că în aceleaşi secole (XVI–XVIII) exista şi tendința de pierdere a acordului adjectival susține aceeaşi tendință generală de reorganizare a grupului nominal. În româna

BDD-A24875 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:08 UTC)

actuală, continuă tendința de pierdere a acordului în caz al adjectivului, după cum se vede mai ales la adjectivele de tip participial şi mai frecvent în registrul colocvial, iar dublarea determinantului este restrânsă la câteva contexte cu caracter mai degrabă idiomatic (v. mai sus). În schimb, se poate observa o tendință de trecere spre marcarea de tip analitic.

În perioada contemporană, la nivel dialectal se mai întâlnesc structuri cu repetarea determinantului care sunt diferite de cele din româna standard (v. *supra*):

(16) a. *moşu-ăla bătrânu* (TDM, 152)

b. *aia bătrâna zâce* (TDM, 144)

c. *P-a mea a băgat-o-n pământ. P-a mea fat-aia marea. A luat-o ş-a băgat-o-n pământ* (TDM, 145)

d. *aduceam maşinile, d-alea marile cu... vapor* (TDM, 156)

(ii) dubla determinare în grupul nominal, prin determinantul definit şi prin determinantul emfatic *cel*

În română, *cel* are mai multe roluri sintactice:

(a) este o formă tare a articolului definit, utilizat când nu se poate folosi articolul definit enclitic: cu numerale cardinale (*cei doi copii*) şi alți cuantificatori, numerale ordinale prepoziționale (*cel de-al treilea*), nume vide cu interpretare anaforică sau non-anaforică (*Fata din stânga este Maria,* ***cea*** *din dreapta este Diana*);

(b) este un tip de determinant asociat unui anumit conținut semantico-pragmatic, introducând un adjectiv sau un grup prepozițional într-un grup determinant (*luna cea frumoasă*); în astfel de contexte, *cel* dublează sintactic articolul definit, întreg grupul nominal fiind dublu marcat pentru definitudine. Este imposibil de folosit *cel* în astfel de contexte fără ca nominalul să fie marcat cu articolul definit enclitic. Prezența celui de-al doilea determinant definit (*cel*) este asociată cu o interpretare familiară sau o interpretare de tip „accesibil contextual" (engl. *salient*) a entității denotate;

(c) formează gradul de intensitate superlativ relativ al adjectivelor şi al adverbelor (precum şi al adjuncților prepoziționali), un tip de structură derivată din cea cu determinant definit.

Dublarea determinantului se întâlneşte în unele limbi germanice, în general în varietățile dialectale (Barbiers 2008).

REPETAREA UNOR MĂRCI GRAMATICALE

Acest tip de dublare se află la granița dintre morfologie şi sintaxă. Include mai multe subtipuri:

– repetarea unor mărci de număr, gen şi caz în grupul nominal, pentru a marca acordul;

BDD-A24875 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:08 UTC)

– inserarea mărcii de posesiv sau de genitiv *al* când nominalul în cazul genitiv sau posesivul nu sunt adiacente articolului definit al nominalului regent; *al* are aceeaşi origine ca articolul definit (pronumele latinesc demonstrativ *ille*); prin urmare, sintagmele nominale de tipul *prietenul de-o viață al Mariei* conțin o repetare a determinantului definit;

– dublarea unui clitic posesiv în dativ printr-un pronume posesiv: *Maria **şi**-a sunat rudele **ei**.*

– marcarea cazului prin mai multe tipuri de mărci (vocativul).

În română, marcarea cazului vocativ se face prin diferite tipuri de marcatori: prozodici (intonația specifică), morfologici (desinențele specifice, ***-e*** şi ***-ule*** pentru masculin, singular, ***-o*** pentru feminin, singular şi ***-lor*** pentru plural, toate genurile) şi lexico-pragmatici (anumite particule pragmatice, de tip interjecțional, pragma-gramaticalizate pentru marcarea vocativului). Este vorba de interjecțiile adresative *(mă(i), bă(i), fă, hăi*) şi pronumele personal de persoana a II-a singular (*tu*), care adesea formează o unitate intonațională cu substantivul în vocativ (semn al pragma-gramaticalizării). Un nominal poate prezenta toate aceste tipuri de marcatori sau doar unul. Uneori, mărcile desinențiale se repetă (*iubite prietene*) sau coexistă cu cele interjecționale, iar aceste contexte reprezintă un tip de dublare morfo-sintactică. Aceste tipuri de dublă marcare erau bine reprezentate în perioada veche (Croitor 2014). La grupurile nominale cu adjectiv, dubla marcare prin desinențe era frecventă la singular (ex. *luminat**e** Doamn**e***), dar inexistentă la plural. Dubla marcare predomina şi la sintagmele binominale la singular (*Doamn**e** Isus**e***), în timp ce la plural predomina nemarcarea ambelor nominale. La grupurile nominale coordonate, la singular, predominau contextele în care fiecare dintre nominale era marcat desinențial pentru vocativ. În schimb, la plural predominau contextele în care toate nominalele erau nemarcate (Croitor 2014). Nominalele în vocativ puteau fi precedate de marca interjecțională *o* (*O, Doamn**e***).

După cum am menționat mai sus, există şi alte fenomene care sunt încadrate la dublare sintactică. În limba română, ele se întâlnesc în registrul non-standard, fie dialectal, fie colocvial.

DUBLAREA AUXILIARULUI

La nivel dialectal se întâlnesc uneori grupuri verbale cu dublă exprimare a auxiliarului (repetarea aceluiaşi auxiliar):

(17) *amu nu ştiam, mă gândeam c-**a** vini-o-**a** un lup să mă mănânce* (TDBN, 57)

BDD-A24875 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:08 UTC)

REPETAREA SEMIADVERBULUI

Includem aici unele contexte cu dubla exprimare a semiadverbului *mai,* întâlnite în registrul colocvial (spre exemplu, pe internet sunt numeroase astfel de contexte, ceea ce arată că nu sunt accidentale, greşeli de moment). Este vorba de structuri în care semiadverbul *mai* apare şi între clitic şi verb, şi înaintea cliticului:

(18) a. *Taxiurile si balcoanele clădirilor de birouri sunt şi ele pe lista locurilor unde nu* ***mai*** *se* ***mai*** *poate fuma. Iar exemplele pot continua.* (http://stirileprotv.ro/)

b. *Ministrul de Externe din Turcia a recomandat tuturor cetățenilor turci să nu* **mai** se **mai** *deplaseze în Rusia.* (www.antena3.ro)

c. *sub saltea este o adevărată ,,piscină" ...am încercat să pun o platformă din placaj nelaminat [...] şi măcar nu* ***mai*** *se* ***mai*** *face condesul ăla sub ea* http://deschideochiicasnudeschizipunga.blogspot.ro/)

În româna standard, semiadverbul *mai* este plasat între cliticul pronominal şi verb (*se mai duce*). În româna colocvială (într-un registru neîngrijit), *mai* este destul de frecvent plasat înaintea cliticului pronominal (*mai se duce*) – vezi Mîrzea Vasile 2012: 138−146, Croitor *et al*. 2009. Prin amalgamarea acestor structuri se ajunge la dubla exprimare a lui *mai* din contextele de mai sus.

Structuri cu dubla exprimare a adverbului se întâlnesc în limba portugheză:

(19) a. ***Ainda*** *no mar* ***ainda*** *às vezes se orientamos pela vaga.* (Carrilho, Magro, Pareira 2006) „Încă suntem ghidați de valuri pe mare uneori."

b. *Hoje,* ***já*** *certas espécies* ***já*** *se vão extinguido.* (Carrilho, Magro, Pareira 2006) „Astăzi anumite specii deja sunt pe cale de dispariție."

REMARCI FINALE

După cum se poate vedea, fenomenele grupate sub conceptul de dublare sintactică sunt destul de diferite şi trebuie propuse mai multe analize sintactice pentru ele:

− dubla lexicalizare a unei poziții sintactice: un element sintactic poate fi asociat cu mai mult de o poziție sintactică într-o structură şi uneori ambele poziții pot fi lexicalizate; acest tip de analiză este potrivită pentru contextele cu dubla exprimare a semiadverbului *mai,* pentru dubla exprimare a auxiliarului (v. *supra*), pentru unele contexte cu dubla exprimare a verbului copulativ (20) ori a cliticului pronominal din româna veche (21):

BDD-A24875 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:08 UTC)

(20) *şî te descântă până-n trei ori. Şi te-ndrepți. Ori că-**i** asta-**i** o credință, ori că-i descântecu, nu ştiu* (TDD, 209)

(21) a. *şi aproape de Dumnezeu-**lu** pune-**lu*** (Coresi, *Carte cu învățătură*)
b. *cu sulițe în coaste **mă** împunseră-**mă*** (*Manuscrisul de la Ieud*)

− dublarea ca acord: această analiză a fost propusă pentru dublarea clitică a obiectului direct şi a celui indirect (v. *supra*), precum şi pentru repetarea unor mărci gramaticale (de exemplu, în grupul nominal);

− dublarea ca separare a unui constituent mai mare: aceasta este una dintre analizele propuse pentru dublarea clitică a obiectului; ea se poate propune şi pentru dublarea pronumelui relativ printr-un pronume personal coindexat.

Şi din punct de vedere semantic şi pragmatic structurile reunite sub conceptul de dublare sintactică diferă între ele: unele dintre ele nu au nicio valoare semantică sau pragmatică în plus față de structurile similare fără dublare (vezi repetarea semiadverbului *mai,* a auxiliarului, dublarea pronumelui relativ, dubla negație care este constrânsă sintactic); în alte structuri, în general cele neconstrânse de reguli sintactice, dublarea se asociază cu un conținut semantic şi/sau pragmatic (dublarea subiectului, dublarea obiectului în contextele facultative, dubla negație neconstrânsă sintactic etc.). Prin urmare, fenomenele de dublare sintactică sunt destul de eterogene sintactic şi semantic, precum şi din punctul de vedere al repartiției la nivelurile limbii (literar, dialectal, colocvial).

SIGLE

GPF = Cornelia Cohuț, Magdalena Vulpe, *Graiul din zona „Porțile de Fier”*. I, *Texte. Sintaxă*, f.l., Editura Academiei Republicii Socialiste România, 1973.
TDBN = Maria Marin, Marilena Tiugan, *Texte dialectale şi glosar Bistrița Năsăud*, f.l., Institutul de Cercetări Etnologice şi Dialectologice, 1987.
TDD = Paul Lăzărescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană, Nicolae Saramandu, *Texte dialectale şi glosar Dobrogea*, f.l., Institutul de Cercetări Etnologice şi Dialectologice, 1987.
TDM = Costin Bratu, Galina Ghiculete, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană, Marilena Tiugan, Magdalena Vulpe, *Texte dialectale Muntenia*, III, f.l., Institutul de Cercetări Etnologice şi Dialectologice, 1987.

BIBLIOGRAFIE

Anagnostopoulou 2006 = Elena Anagnostopoulou, *Clitic Doubling*, în M. Everaert, H. van Riemsdijk (eds), *The Blackwell Companion to Syntax*, vol. I, Oxford, Blackwell Publishing Ltd., p. 519–581.
Barbiers 2008 = Sjef Barbiers, *Microvariation in Syntactic Doubling – An Introduction*, în *Microvariation in Syntactic Doubling*, eds. Sjef Barbiers, Olaf Koeneman, Marika Lekakou, Margreet van der Ham, Bingley, Emerald Group Publishing Limited.

BDD-A24875 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:08 UTC)

Bleam 1999 = Tonia Bleam, *Leista Spanish and the Syntax of Clitic Doubling*, teză de doctorat, Universitatea din Delaware.

Carrilho, Magro, Pareira 2006 = Ernestina Carrilho, Catarina Magro, Sandra Pareira, *Syntactic Doubling in European Portuguese Dialects*, http://www.dialectsyntax.org.

Cornilescu, Dobrovie-Sorin 2008 = Alexandra Cornilescu, Carmen Dobrovie-Sorin, *Clitic Doubling, Complex Heads and Interarboreal Operations*, în Dalina Kallulli, Liliane Tasmowski (eds), *Clitic Doubling in the Balkan Languages*, Amsterdam/Philadelphia, John Benjamins Publishing Company, p. 289–320.

Croitor 2008 = Blanca Croitor, „Aspecte privind acordul în determinare în limba română veche", în *Limba română. Dinamica limbii, dinamica interpretării*, ed. Gabriela Pană Dindelegan, Bucharest, Editura Universității din Bucureşti, p. 213–218.

Croitor 2014 = Blanca Croitor, *Vocative markers in Old Romanian*, în *Limba română: diacronie şi sincronie în studiul limbii române (I). Actele celui de-al 13-lea Colocviu Internațional al Departamentului de Lingvistică* (Bucureşti, 13–14 decembrie 2013), editori: Rodica Zafiu, Adina Dragomirescu, Alexandru Nicolae, Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti, p. 77–86.

Croitor 2016a = Blanca Croitor, *On clitic doubling in Romanian*, la *52nd International Prof. Arturs Ozols Conference „Grammatical and lexical variance in language system"*, Facultatea de Ştiințe Umaniste, Universitatea din Riga, Letonia, 17–18 martie 2016.

Croitor 2016b = Blanca Croitor, *Dublarea sintactică în textele dialectale*, în „Lucrările Celui de-al XVI-lea Simpozion Internațional de dialectologie (Cluj-Napoca, 11–12 septembrie 2014)", coord. Veronica Vlasin, Cluj-Napoca, ed. Argonaut / Scriptor, în curs de publicare.

Croitor *et al*. 2009 = Blanca Croitor, Andreea Dinică, Adina Dragomirescu, Carmen Mîrzea Vasile, Isabela Nedelcu, Alexandru Nicolae, Irina Nicula, Marina Rădulescu Sala, Rodica Zafiu, *Tendințe morfosintactice ale limbii române actuale manifestate în mass-media audio-vizuală*, în Gabriela Pană Dindelegan (ed.), *Dinamica limbii române actuale,* Bucureşti, Editura Academiei Române, p. 493–512.

D'Alessandro *et al*. 2010 = Roberta D'Alessandro, Jeroen Van Craenenbroeck, Marjo Van Koppen, *Pronominal doubling in Germanic and Romance*, 4th European Dialect Syntax Meeting, Donostia/San Sebastián, June 21–23 (online).

GALR = Valeria Guțu Romalo (coord.), *Gramatica limbii române*, I–II, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2008.

GR = Gabriela Pană Dindelegan (ed.), *The Grammar of Romanian*, 2013, Oxford University Press.

Gruiță 1981 = G. Gruiță, *Acordul în limba română*, Bucureşti, Editura Ştiințifică şi Enciclopedică.

Kallulli & Tasmowski 2008 = Dalina Kallulli & L. Tasmowski (eds). *Clitic Doubling in the Balkan Languages*, Amsterdam, John Benjamins.

Kari 2003 = Ethelbert E. Kari, 2003, *Clitic Doubling: Insights from Degema*, în *Journal of Asian and African Studies*, nr. 66, p. 235–248.

Mîrzea Vasile 2012 = Carmen Mîrzea Vasile, *Eterogenitatea adverbului românesc. Tipologie şi descriere*. Bucureşti, Editura Universității din Bucureşti.

BDD-A24875 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:08 UTC)

Onu 1959 = Liviu Onu, *L'origine de l'accusatif roumain avec **p(r)e***, în „Recueil d'études romanes, publié à l'occasion du IXe congrès international de linguistique romane à Lisbonne du 31 mars au 3 avril 1959", Bucarest, Editions de l'Académie de la République Populaire Roumaine, p. 187–209.

Repina 1971 = Tamara Repina, *Caracterul sintagmatic al declinării româneşti*, în SCL, XXII, 5, p. 457–470.

Tigău 2011 = Alina-Mihaela Tigău, *Syntax and Interpretation of the Direct Object in Romance and Germanic Languages*, Editura Universității din Bucureşti.

Uriagereka 1995 = J. Uriagereka, 1995, „Aspects of the Syntax of Clitic Placement in Western Romance", în *Linguistic Inquiry,* nr. 26, 1, p. 79–123.

Van Peteghem 2003–2004 = Marleen Van Peteghem, *Le redoublement clitique en roumain et en espagnol et l'opposition accusatif vs. datif*, în „Analele Ştiințifice ale Universității «Al. Ioan Cuza" din Iaşi», secțiunea III e. Lingvistică, tomurile XLIX–L, p. 423–441.

van Craenenbroeck & van Koppen 2008 = Jeroen van Craenenbroeck & Marjo van Koppen, *Pronominal doubling and the structure of the left periphery in southern Dutch*, în S. Barbiers, L. Cornips & S. van der Kleij (eds.), *Syntactic Microvariation*, 2008, 280–304 (http://www.meertens.knaw.nl/books/synmic)

Vasiliu 1965 = Laura Vasiliu, 1965, „Acordul în caz al atributului adjectival în limba secolelor al XVI-lea, al XVIII-lea", în *Omagiu Rosetti*, Bucureşti, Editura Academiei Române, p. 979–983.

Zahler 2014 = Sara Zahler, *Variable Subject Doubling in Spoken Parisian French*, University of Pennsylvania Working Papers in Linguistics, Vol. 20, 1, online.

SYNTACTIC DOUBLING IN ROMANIAN FROM A TYPOLOGICAL PERSPECTIVE

(Abstract)

In this article we introduce the concept of syntactic doubling and discuss some of the properties of the structures with syntactic doubling in Romanian, from a comparative perspective. In Romanian linguistics, the concept of syntactic doubling mainly refers to the doubling of a direct or indirect object by a pronominal clitic. Following an approach in the international literature, we propose that the concept of syntactic doubling be enlarged to several phenomena: subject doubling, double negation, the doubling of a relative pronoun, double determination, the repetition of grammatical markers, double auxiliaries, the repetition of the adverb *mai* ('more'). Some of these structures are present in standard language, others are found in non-standard Romanian (in dialectal variaties or in spoken language). Some structures are syntactically determined, others are contextually motivated. Many of these types of doubling are found in several languages.

Cuvinte-cheie: dublare clitică, dublare subiectului, dublarea determinantului, repetarea mărcilor gramaticale, dubla exprimare a adverbului.

Keywords: clitic doubling, subject doubling, determiner doubling, the repetition of grammatical markers, adverb doubling.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti"
al Academiei Române, Bucureşti, Calea 13 Septembrie, nr. 13
blanca.croitor@lingv.ro

BDD-A24875 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:59:08 UTC)